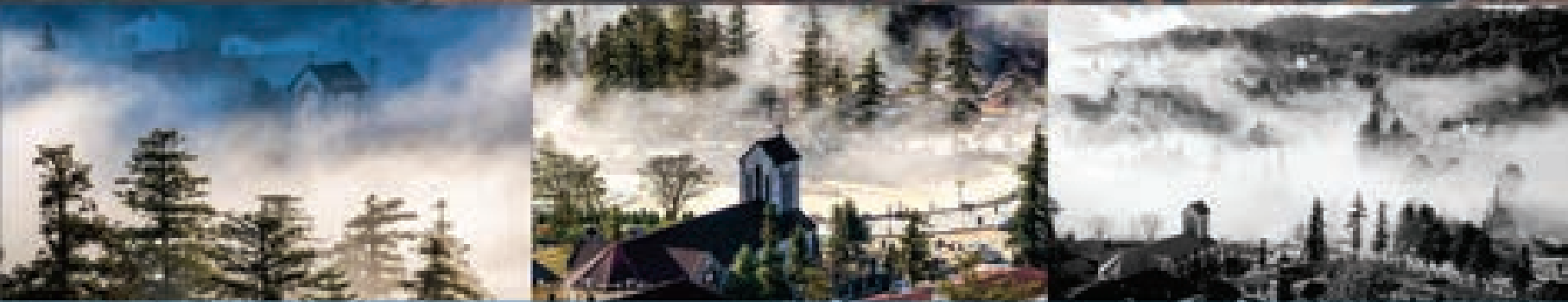

SỞ VĂN HÓA VÀ THỂ THAO TỈNH LÀO CAI | LAO CAI PROVINCIAL DEPARTMENT OF CULTURE AND SPORTS

Sa Pa

SƯƠNG VÀ ĐÁ

S A P A - F O G A N D R O C K S

NHÀ XUẤT BẢN VĂN HÓA DÂN TỘC
CULTURE OF VIETNAMESE ETHNIC GROUPS PUBLISHING HOUSE

SA PA SƯƠNG VÀ ĐÁ
SA PA - FOG AND ROCKS

SỞ VĂN HÓA VÀ THỂ THAO TỈNH LÀO CAI
LAO CAI PROVINCIAL DEPARTMENT OF CULTURE AND SPORTS

Sa Pa

SƯƠNG VÀ ĐÁ

S A P A - F O G A N D R O C K S

NHA XUẤT BẢN VĂN HÓA DÂN TỘC
CULTURE OF VIETNAMESE ETHNIC GROUPS PUBLISHING HOUSE

Chủ biên:

ĐINH MINH HÀ

Bài viết:

TỔ LOAN, LAN PHƯƠNG

Ảnh:

HÀ THẮNG, GIA CHIẾN, DƯƠNG TOÀN, NGUYỄN KIÊN, MẠNH CƯỜNG, PHẠM BẰNG, MẠNH HÀ,
MINH ĐƯỢC, DUY HOÀNG, DƯƠNG TUẤN NGHĨA, NGỌC THANH, TRẦN HẬU, TRỌNG NGUYÊN,
QUỐC HỒNG, NGUYỄN GIỚI, PHÚC THẠCH, LÊ HẢI CAO, DƯƠNG QUỐC HIẾU, THÀNH THẾ VINH,
VŨ PHI LONG, GIANG SỰ, THÀO THỊ MINH TÂM, TRẦN CAO BẢO LONG, ĐẶNG VĂN HẢI,
ĐÀO TRỌNG KHÁNH, DƯƠNG QUỐC TOÀN, GIA LÂM...

Dịch và hiệu đính tiếng Anh:

TRẦN THỊ LAN ANH, NGUYỄN THU HƯƠNG, NGUYỄN THÁI

LỜI NÓI ĐẦU

Sa Pa nằm ở phía tây của tỉnh Lào Cai, phía bắc giáp huyện Bát Xát, phía nam giáp huyện Văn Bàn, phía đông giáp thành phố Lào Cai và huyện Bảo Thắng, phía tây giáp huyện Tam Đường và huyện Tân Uyên thuộc tỉnh Lai Châu. Người địa phương gọi vùng đất này là Sa Pả (có nghĩa là bãi cát).

Mùa đông năm 1903, đoàn khảo sát trắc địa của quân đội Pháp phát hiện ra vẻ đẹp của cao nguyên Lồ Súi Tổng. Đến năm 1905, bản vẽ về cao nguyên Lồ Súi Tổng và đỉnh cao Phan Xi Păng đã được xác định. Kể từ đây, Cha Pa (tên gọi dưới thời Pháp) đã được biết đến với các tên gọi "trạm nghỉ dưỡng trên cao", "kinh đô mùa hè ở Đông Dương", "khu nghỉ mát điều dưỡng". Sau 120 năm, vẻ đẹp của "nơi gặp gỡ đất trời" vẫn luôn hấp dẫn du khách muôn phương, vẫn là vùng đất gợi nhớ, gợi thương trong lòng người đến với Sa Pa.

Sa Pa bốn mùa, mùa nào cũng đẹp. Một ngày ở Sa Pa hội tụ đủ bốn mùa. Vào buổi sáng, Sa Pa ẩn mình trong khói sương. Khi nắng lên, Sa Pa ấm áp đón gió xuân. Khi mặt trời đứng bóng, trời quang mây tạnh, khắp đó đây tràn ngập hương sắc mùa hè. Khi hoàng hôn buông xuống, Sa Pa gói mình trong se lạnh. Ban đêm, cả Sa Pa chìm trong giấc ngủ đông. Từ tháng Năm đến tháng Tám, Sa Pa có mưa nhiều, lượng mưa trung bình khoảng 1.800 - 2.200mm. Mùa hè ở Sa Pa nhiệt độ khoảng 20 - 25°C vào ban ngày, 13 - 15°C vào ban đêm. Mùa đông thường có mây mù bao phủ và lạnh, nhiệt độ trung bình 3 - 7°C, có những lúc xuống tới 0°C. Sa Pa cũng là một trong những nơi hiếm có của Việt Nam có tuyết rơi. Khi hoa đào nở khắp các bản làng là lúc mùa xuân đang về.

Nhắc đến Sa Pa, nhiều người sẽ liên tưởng đến hình ảnh của đỉnh Phan Xi Păng - "nóc nhà Đông Dương", của nhà thờ đá, phố núi ẩn hiện trong sương vào mỗi buổi sáng hay chiều muộn. Sương và đá đã làm nên sự kỳ vĩ và huyền thoại của Sa Pa, làm nên những điều chỉ riêng có ở Sa Pa.

Ở Sa Pa, các tộc người: Kinh, Mông, Dao, Tày, Giáy, Xá Phó (Phù Lá)... hội tụ, sinh sống từ lâu đời. Trong đó, người Mông chiếm trên 50% dân số. Các tộc người ở đây bao đời nay đều sống hòa ái với sương, với đá. Sự kiên cường, mạnh mẽ như đá, mềm mỏng, nhẹ nhàng như sương của họ đã làm nên một bức tranh sống động về Sa Pa, tạo nên một không gian văn hóa sâu, rộng. Không gian đó tiếp tục được mở ra đầy khoáng đạt với chiều dài của lịch sử, của di sản để kết nối quá khứ với tương lai.

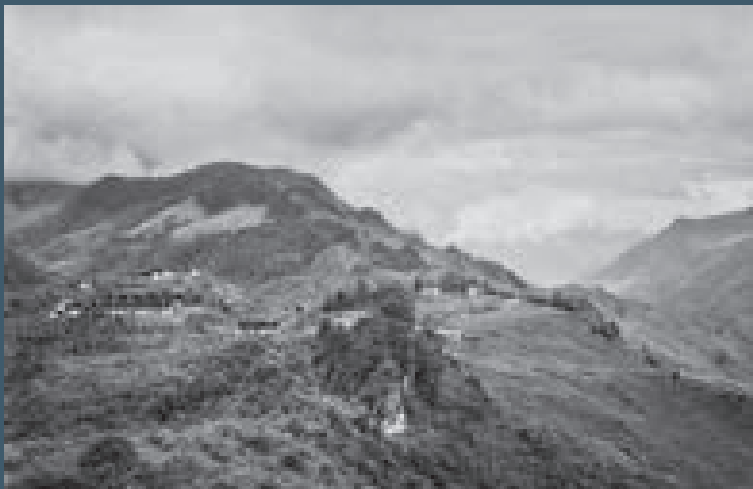
Ở Sa Pa, sương và đá đã trở thành biểu tượng trong tâm thức của cộng đồng các dân tộc - là triết lý sống cương - nhu, triết lý về sự hài hòa, triết lý về sự tồn tại và hồi sinh. Có thể nói, sương và đá đã tạo nên một nốt "lặng", làm nên cái "lặng lẽ" đặc trưng của Sa Pa. Tạo nên một Sa Pa với vẻ đẹp đầy bí ẩn. Nơi đây, con người lặng lẽ trong sương, trên đá để sinh tồn và phát triển.

Từ biểu tượng của sương và đá, cuốn sách mong muốn được kể một câu chuyện bằng hình ảnh về cảnh sắc và con người Sa Pa. Câu chuyện về vẻ đẹp huyền ảo của Sa Pa ẩn hiện trong sương; về vẻ đẹp "lặng lẽ" của Sa Pa trong sương, trên đá; về những con người sống với đá, với sương; về những bản tình ca được viết nên từ sương và đá; và những khát vọng được viết nên từ vùng đất của đá và sương.

Hy vọng cuốn sách sẽ chạm được đến cảm xúc của đông đảo độc giả. Có thể chỉ là sự rung động với hạt nắng nhỏ đang nằm trong một giọt sương long lanh, là những cánh đào đỏ thắm trên hàng rào đá xinh xắn bao quanh căn nhà trình tường của người Mông. Đi vào trong câu chuyện của "Sa Pa - sương và đá", độc giả được trở về với thiên nhiên để cảm nhận sự bao dung, hiền hòa của thiên nhiên mà thêm yêu quê hương, xứ sở, được đắm mình trong dòng chảy văn hóa để thêm yêu những con người và những cuộc đời trên đá, trong sương.

Mặc dù đã có nhiều nỗ lực, song cuốn sách không tránh khỏi một số hạn chế, khiếm khuyết. Những người thực hiện cuốn sách mong muốn nhận được sự góp ý của độc giả để cuốn sách được hoàn thiện hơn trong những lần tái bản sau.

Sở Văn hóa và Thể thao tỉnh Lào Cai

Toàn cảnh thị trấn Sa Pa đầu thế kỷ 20
Panorama of Sa Pa Town in the early 20th century

Thị trấn Sa Pa và những vùng lân cận đầu thế kỷ 20
Sa Pa Town and surrounding areas in the early 20th century

Toàn cảnh Sa Pa năm 2023
Panorama of Sa Pa Town in 2023

PREFACE

Sa Pa is located in the West of Lao Cai Province, bordering on Bat Xat District to the North, Van Ban District to the South, Lao Cai and Bao Thang District to the East, and Tam Duong District and Tan Uyen District of Lai Chau Province to the West. This land is called by the local people as Sa Pả (meaning as sand beach).

In the winter in 1903, the French army's geodetic survey team discovered the beauty of the Lo Suoi Tung Plateau. By 1905, the drawings of the Lo Suoi Tung Plateau and Phan Xi Pang Peak were determined. Since then, Cha Pa (as it was called under the French) has been known by the names "high altitude resort", "summer capital in Indochina", "sanatorium resort". After 120 years, the beauty of "the place where Heaven and Earth meet" still attracts tourists everywhere, and is still a land of remembrance and affection in the hearts of those who come Sa Pa.

Four seasons in Sa Pa are beautiful. One day in Sa Pa has all four seasons. In the morning, Sa Pa is hidden in Mist. When the sun rises, Sa Pa warmly welcomes the spring breeze. When the sun is shining, the sky is clear and cloudless, everywhere is filled with the scent of summer. When sunset falls, Sa Pa cowers in the cold. At night, the whole Sa Pa falls into hibernation. From May to August, Sa Pa has a lot of rain, the average rainfall is about 1,800 - 2,200mm. In Sa Pa, summer temperatures are about 20 - 25°C during the day, 13 - 15°C at night. Winter is often covered with clouds and cold, with an average temperature of 3 - 7°C, sometimes down to 0°C. Sa Pa is also one of the rare places in Vietnam with snow. When peach blossoms bloom throughout the villages, spring is coming.

Mentioning Sa Pa, many people will think of the image of a highland town with Fansipan Peak - the "roof of Indochina", stone church and mountain towns hidden in the mist. Mist and stones have created the magnificence and legend of Sa Pa, making the unique things of Sa Pa.

Sa Pa has such ethnic groups as Kinh, Mong, Dao, Tay, Giay, Xa Pho (Phu La)... converging and living for a long time. Among them, the Mong people account for over 50% of the population. The ethnic groups in Sa Pa have been living in harmony with the mist and stones. Their resilience, strength as stone, flexibility, and lightness as mist have created a

vivid picture of Sa Pa, creating a wide cultural space that continues to be opened generously with the length of history and heritage to connect the past with the future.

In Sa Pa, the mist and stones have become the symbols in the minds of the ethnic community - as the philosophy of hardiness and softness, the philosophy of harmony, the philosophy of survival and revival. It can be said that the mist and stones have created a "quiet" note, creating the characteristic "quietness" of Sa Pa, making a Sa Pa of mysterious beauty. People in this land are quiet in the mist, tough on the stones for their survival and development.

From the symbolism of mist and stones, with the connection of images, the book's author desires to tell a story about the Sa Pa scenery and people. The story of the magical beauty of Sa Pa hidden in the mist; of the "quiet" beauty of Sa Pa in the mist, hard on the stones; of the people living with stones and mist; of love songs written from mist and stones; of desires written in the land of mist and stones.

Hopefully the book will touch the emotions of readers. Maybe it's just the emotion by the sunlight on a glittering mistdrop, or the crimson peach petals on lovely stone fences surrounding the Mong people's walled house. Immersing in the story of "Sa Pa - mist and stones", readers may return to the nature to feel the tolerance and gentleness of the nature and love their homeland more, and immerse themselves in the flow of culture to love more the people and lives on the stones and in the mist.

Despite many efforts, the book cannot avoid some limitations and shortcomings. The creators of the book hope to receive readers' comments so that the book could be improved in next editions.

Lao Cai Provincial Department of Culture and Sports

Một góc thị xã Sa Pa
A corner of Sa Pa Town

SA PA - THÀNH PHỐ TRONG SƯƠNG

SA PA - THE MIST CITY

*"Anh chỉ nghe em hát vang lên trong biển mây
Anh chỉ nghe tiếng cười vang lên giữa rừng cây
Mà người đâu chẳng thấy, mặt người thương chẳng thấy
Ôi Sa Pa mù sương, ôi Sa Pa mù sương..."*

(Sa Pa - thành phố trong sương. Sáng tác: Vĩnh Cát)

*"I just hear you singing in the sea of clouds
I only heard laughter echoing among the trees
But where are you, my love
Oh misty Sa Pa, oh misty Sa Pa..."*

(Sa Pa - the mist city. Composer: Vinh Cat)

Nằm ở độ cao 1.500 - 1.800m so với mực nước biển, khí hậu ôn đới kết hợp nhiệt đới ẩm đã làm nên một Sa Pa mờ sương. Ở Sa Pa, mùa nào cũng có sương. Có thể nói, sương mù là đặc sản của xứ này. Từ độ cao 2.000m trở lên là những khu rừng huyền bí, sương mù bao phủ quanh năm gọi là "rừng sương mù" hay "rừng rêu" bởi những lớp rêu xanh bám đầy cành, lá. Sương Sa Pa như thổi miên lữ khách. Chẳng thể mà có những người đến Sa Pa chỉ để chờ sương, ngắm sương và ghi lại những khoảnh khắc đẹp của sương.

Vào sáng sớm, trong biển sương trắng bồng bênh, Sa Pa như nàng thiếu nữ dịu dàng, nồng nàn và đầy bí ẩn. Những ngọn sa mu thẳng tắp như chàng dũng sĩ đứng canh cho nàng thiếu nữ say giấc nồng. Sáng mai, sương đầm đìa nhỏ giọt từ ngọn cây xuống, tan thành nhiều giọt sương nhỏ trên nền cỏ non nhưng vẫn còn nguyên vẹn nét mong manh, long lanh và tinh khiết. Sớm mai xuyên qua ngọn cây, chao nghiêng qua từng lớp sương tạo thành dòng sông vàng trải dài mênh mông. Bản giao hưởng của sương và nắng trong sớm mai trong trẻo, dịu êm. Rồi sương tan vào

Located at the altitude of 1,500 - 1,800m above sea level, the temperate climate combined with tropical humidity has created a misty Sa Pa. In Sa Pa, mist is available every season. It can be said that mist is a specialty of this land. From an altitude of 2,000m and above, there are mysterious forests, covered in mist all year round, called "misty forests" or "moss forests" because of layers of green moss covering branches and leaves. Mist in Sapa seems to hypnotize travelers. That's why there are people who come Sa Pa just to capture the beautiful moments of mist.

In the early morning, in the sea of floating white mist, Sa Pa is like a gentle, passionate and mysterious girl. The straight Cunninghamia tops like brave soldiers guarding for a sleeping young girl. In the early morning, mist dripped profusely from the tops of the trees, melting into many small drops of mist on the young grass but still retaining its fragility, glitter and purity. The morning sunlight penetrates the treetops, swaying through layers of mist, creating a vast golden river. The symphony of mist and sunlight is in the clear, gentle morning. Then the mist melts into the

nắng, chỉ còn đọng lại những hạt nhỏ long lanh nằm gọn trong lòng những cành lá, cánh hoa như những hạt ngọc. Một vài làn mây trắng bị nắng xua, ùa về phủ lên những cành lá còn ướt đầm sương.

Khi chiếc khăn voan trắng khổng lồ được dỡ xuống, nàng thiếu nữ Sa Pa trở nên rực rỡ, tinh khôi. Sau một đêm được ướp trong sương, cỏ cây, hoa lá xanh tươi hơn, cửa mình chào đón ngày mới. Khi nắng lên, những giọt sương hân hoan đón bình minh, long lanh trong khoảnh khắc, rồi cùng nắng bay lên bầu trời tạo thành muôn ngàn mây trắng.

Theo làn gió, từng lớp sương mỏng tang giăng ngang, chao nghiêng trên những đỉnh núi, la đà trên những thửa ruộng bậc thang và sà xuống những đám cỏ xanh mơn mớn. Sương vờn mây, sương mây bàng lảng ôm ấp lấy núi đồi. Sương quấn vào bước chân người lên non, xuống phố. Sương, gió, mây, núi, ruộng vườn, cây cối và con người cứ quấn quýt, ôm ấp nhau không rời.

Khi mặt trời xuống núi là lúc sương từ các đỉnh núi tràn xuống bao phủ từng ngôi nhà, rừng cây, ngọn cỏ. Sương lảng đãng trên sườn đồi sườn núi, sương bàng lảng dưới các thung lũng, từ trên cao nhìn xuống đáy vực hun hút gợi không gian vời vợi, vũ trụ vô tận. Sương giăng mắc khắp đất trời, sương phủ trên nóc nhà nghỉ ngút khói ở bản làng xa. Khói bếp lẫn vào trong khói sương mang đến cảm giác bình yên và ấm cúng. Sương rắc từng chùm, từng hạt xuống phố. Sương nhẹ nhàng đậu trên vai áo thiếu nữ trong buổi chợ phiên. Cả Sa Pa chìm trong biển sương, khiến cho ai cũng tưởng như mình đang trôi trong sương mù, lúc tỏ, lúc mờ, bí ẩn và đầy cuốn hút. Giữa không gian thơ mộng, tiếng sương đêm như gõ nhịp thời gian, đếm từng hơi thở của núi rừng.

Chuông ngân lên từ nhà thờ cổ, Sa Pa huyền ảo và đầy bí ẩn. Màn sương giăng giăng như đang nối liền quá khứ, hiện tại và tương lai.

sunlight, leaving only small glittering particles on the leaves and flower petals like pearls. A few white clouds were blown away by the sun, rushing back to cover the branches and leaves still wet with mist.

When the giant white veil is taken down, the Sa Pa girl becomes brilliant and pure. After a night of being marinated in mist, the trees, flowers and leaves become fresher, stirring to welcome the new day. When the sun rises, the mist drops happily welcome the dawn, glittering for a moment, then flying into the sky with the sun to form thousands of white clouds. Following the wind, thin layers of mist spread horizontally, swaying on the mountain tops, hovering over terraced fields and swooping down on lush green lawn. Mist flirts with the clouds, mist and clouds hug the mountains and hills. The mist clings to people's footsteps up the mountains and down the street. Mist, wind, clouds, mountains, fields, trees and people are closely entwined, embracing each other.

When the sun goes down on the mountain, mist pours down from the mountain tops, covering every house, forest, and blade of grass. Mist lingers on the hillsides and mountains, mist lingers in the valleys, and from above looking down at the bottom of the abyss evokes a vast space, an endless universe. Mist spread across the land and sky, and mist covered the roofs of steaming houses in remote villages. Kitchen smoke mixed with the mist brings a feeling of peace and coziness. The mist sprinkled clusters and particles onto the street. The mist gently landed on the shoulder of a young woman's shirt at the market. The whole Sa Pa submerged in the mist so that everyone think they are floating in the mist, sometimes clear, sometimes blurred, mysterious and attractive. In the middle of the poetic space, the sound of night mist seems to beat the rhythm of time, counting each breath of the mountains and forests.

The bell rings from the ancient church, Sa Pa is fanciful and full of mystery. The mist spreads as if connecting the past, present and future.

Sa Pa - mây và núi
Sa Pa - cloud and mountain

Sa Pa - thành phố trong sương
Sa Pa - the City in the mist

Bồng bênh sương mây
Floating mist and cloud

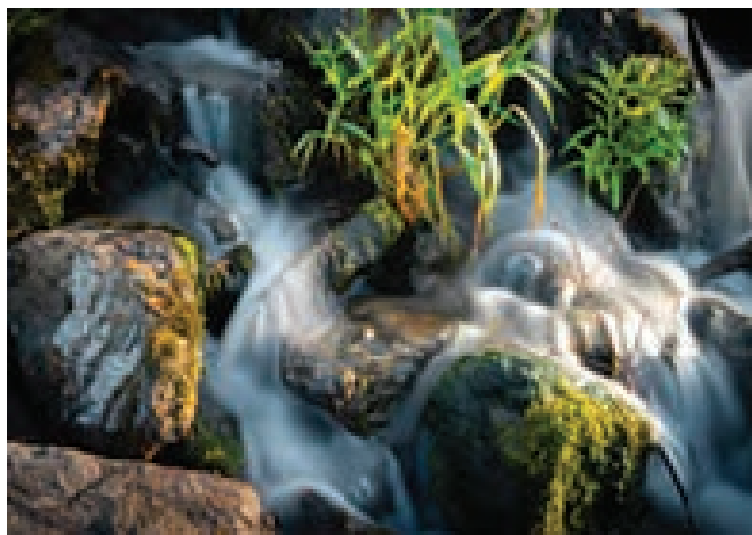
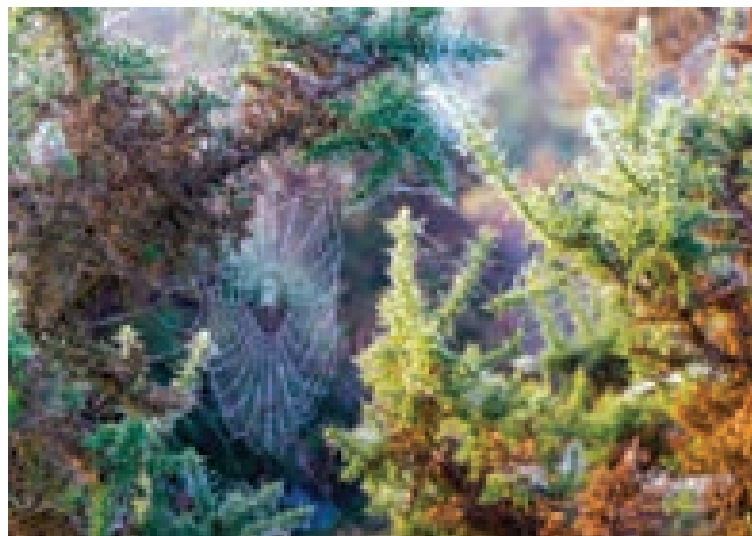

Sa mu trong sương
Cunninghamia in the mist

Mây sớm Sa Pa
Morning cloud in Sa Pa

Trong sương mây
In the mist and cloud

Biển sương
Sea of mist

Biển mây
Sea of clouds

Bản làng trong sương sớm
Village in the morning mist

Lam chiều
Blue smoke on the field

Đường quanh núi
Road around the mountain

Sương và nắng
Mist and sunshine

Chiều Sa Pa
Afternoon in Sa Pa

Thị xã Sa Pa về đêm
Sa Pa Town at night

Góc phố Sa Pa
A street corner of Sa Pa

Nhà thờ Sa Pa trong sương sớm
Sa Pa Church in the morning mist

Nhà thờ Hầu Thào
Hau Thao Church

Thánh đường
Cathedral

Cõi Phật trên đỉnh Phan Xi Păng
Buddha land on Fansipan Mountain Peak

Hào quang tỏa sáng
Shining halo

Sông mây trên đỉnh Phan Xi Păng
Cloudy river on Fansipan Mountain Peak

Đỉnh Phan Xi Păng trong tuyết
Fansipan Mountain Peak in the snow

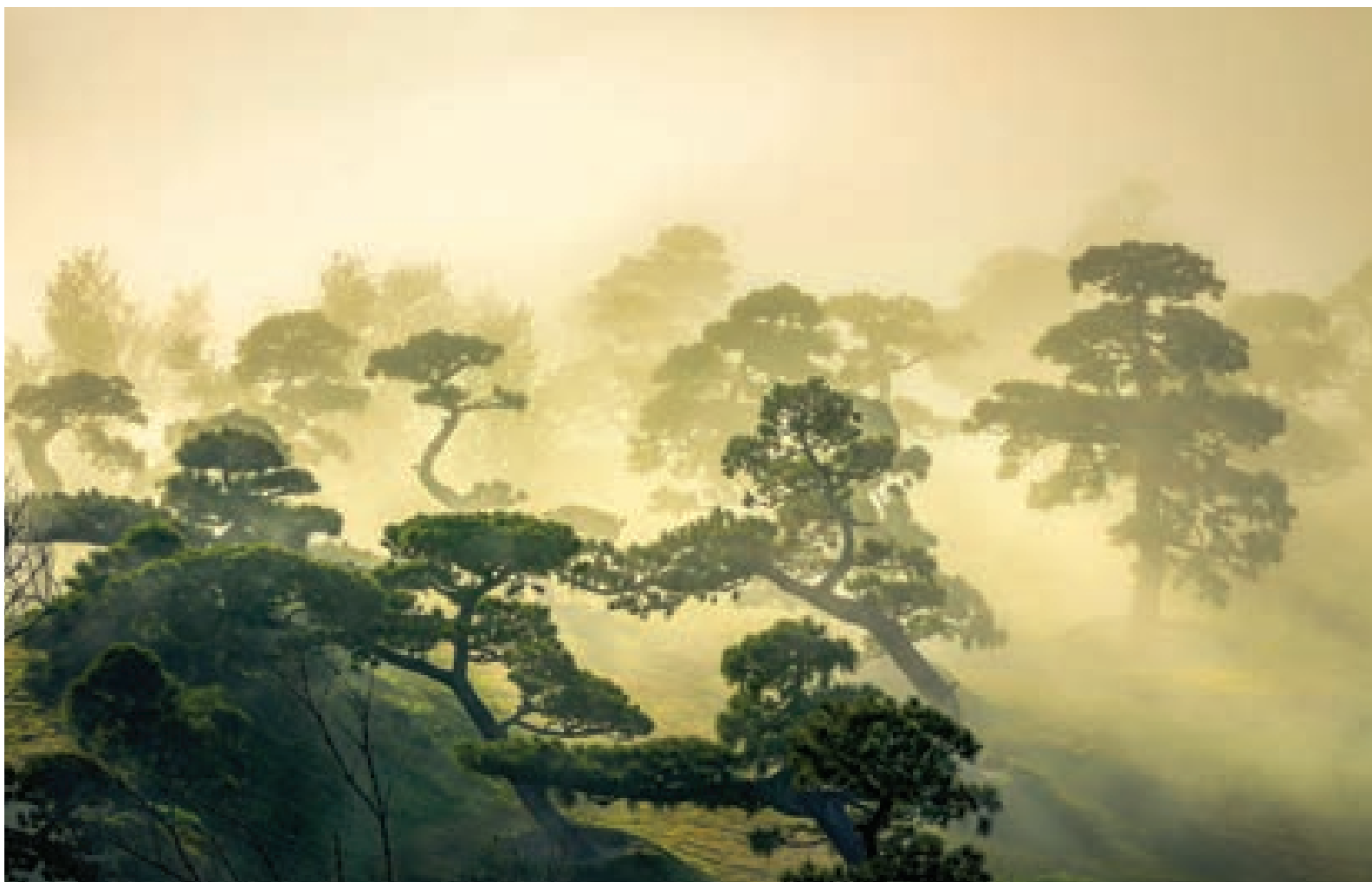
Tòa nhà Sun Plaza và ga cáp treo
Sun Plaza and cable car station

Cầu Móng Sến trong sương
Mong Sen Bridge in the mist

Chiều đông
The winter afternoon

Vũ điệu chào xuân
Welcome Spring Dance

Cánh đồng mùa xuân
Spring field

Trầm mặc
Silence

63

SA PA - THẢM ĐÁ TÂY BẮC

SA PA - CARPET OF STONES IN THE NORTHWEST

Đặt chân đến trung tâm thị xã Sa Pa, ngay ở công viên Sa Pa đã thấy có nhiều mỏm đá nhô cao lên. Trên những mỏm đá ấy, người Mông, Dao, Xá Phó, Giáy, Tày... ngồi thêu hoa văn, trưng hoa lan, bày các lồng chim, cây trái, hay chỉ là ngồi chơi. Tất cả như nhắc nhở rằng bạn đang ở Sa Pa, ở Tây Bắc.

Tây Bắc được coi như cái thảm đá vĩ đại nhất, nơi khởi nguyên của các ngọn núi cao và các dòng thác lớn. Quá trình xâm thực diễn ra mạnh mẽ trong điều kiện gió mạnh và sương mù khiến các lớp đá gốc lộ ra trơ trụi, tạo nên các đỉnh núi sắc nhọn như răng cưa, xếp cạnh nhau thành một dãy ôm trọn cả Tây Bắc. Đây là đặc điểm rất khác biệt đối với một lãnh thổ nhiệt đới ẩm. Vì thế, dãy Hoàng Liên được ví như chàng tráng sĩ khổng lồ đang dang rộng cánh tay ôm trọn lấy cả núi rừng Tây Bắc. Mỏm cao nhất trên cái "giường đá" vĩ đại ấy là đỉnh Phan Xi Păng.

Tại đỉnh Phan Xi Păng, nơi tháp mốc đánh dấu độ cao 3.143m¹, các nhà địa chất tìm được khối đá granit, granosyenit của phức hệ Phu Sa Phìn tuổi Creta. Nơi này người Mông gọi là "Hủa Phan Xi" (phiến đá chênh vênh khổng lồ) hay "San Si Pan" (ba phiến đá).

¹ Theo số liệu của Cục Đo đạc, bản đồ và Thông tin địa lý Việt Nam (tháng 6/2019), độ cao của đỉnh Phan Xi Păng là 3.147,9m, chênh hơn 4m so với kết quả do người Pháp đo đạc vào năm 1990.

Arriving in the center of Sa Pa Town, right in Sa Pa Park, we can see many stone outcrops rising up. On those cliffs, the Mong, Dao, Xa Pho, Giay, and Tay people sit and embroider patterns, display orchids, bird cages, plants and fruits, or just sit and play. It all reminds you that you are in Sa Pa, in the Northwest.

The Northwest is considered the greatest stone carpet, the origin of high mountains and large waterfalls. The erosion process took place strongly in strong wind and foggy conditions, leaving the bedrock layers exposed, creating sharp, saw-toothed mountain peaks, arranged side by side in a row embracing the entire Northwest. This is a very distinctive feature for a humid tropical territory. Therefore, the Hoang Lien Range is likened to a giant warrior spreading his arms to embrace the entire Northwest mountains and forests. The highest peak on that great "stone bed" is Fansipan Peak.

At Fansipan Peak, where the tower marks the height of 3,143m¹, geologists found granite and granosyenite blocks of the Phu Sa Phin Complex of Cretaceous age. The Mong people call this place "Hua Phan Xi" (giant precarious stone slab) or "San Si Pan" (three stone slabs).

¹ According to data from the Vietnam Department of Surveying, Mapping and Geographic Information (June 2019), the height of Fansipan Peak is 3,147.9m, more than 4m different from the results measured by the French in 1990.

Nằm trên dãy Hoàng Liên, ở vị trí trung tâm của thị xã Sa Pa là đỉnh Hàm Rồng có độ cao 1.450-1.850m so với mực nước biển, là lớp đá hoa thuộc hệ tầng Đá Đỉnh. Tên gọi Hàm Rồng là do trên đỉnh có mỏm đá vươn cao tựa đầu rồng. Phía Đông Bắc của đỉnh Hàm Rồng là hang động Tả Phìn với hàng trăm dòng chảy và các lớp trầm tích. Nằm ở phía Đông Bắc của thị xã Sa Pa là đỉnh Ngũ Chỉ Sơn, cao 2.858m có dãy núi đá đẹp, vách đá dựng đứng cùng thảm thực vật phong phú.

Dãy Hoàng Liên đồ sộ là nơi khởi nguồn của hàng trăm con suối lớn nhỏ và hàng chục ngọn thác đổ xuống từ vách núi. Thác Bạc là thắng cảnh mang tính định vị cho Sa Pa đã đi vào thơ ca, nhạc họa từ bao lâu nay. Từ độ cao trên 200m, dòng nước âm ỉ đổ xuống, bọt tung trắng xóa. Dòng nước giống như con rồng bạc trườn mình, uốn khúc theo từng vách đá, chảy ào ào trên nền xanh ngút ngàn của núi rừng, rồi đổ xuống thung lũng Mường Hoa xinh đẹp, tạo nên một bức tranh thiên nhiên thơ mộng và kỳ vĩ. Dường như vẫn còn nuối tiếc nên dòng chảy vẫn không ngừng ngừng nghỉ mà tiếp tục làm thành dòng suối Mường Hoa. Thung lũng Mường Hoa là nơi phát lộ bãi đá cổ với gần 200 phiến đá. Trên những phiến đá này là nhiều ký tự đặc biệt, mang trong mình cả một không gian ký ức xưa mà nhiều điều vẫn đang còn là bí ẩn đến nay chưa giải mã được hết.

Từ đỉnh Phan Xi Păng một con thác có độ cao khoảng 100m đổ xuống ào ào, tung bọt trắng xóa, mang theo hơi lạnh của núi rừng chảy qua nền địa hình cao dốc, đổ xối xả, ào ào tung bọt trắng xóa ngoạn mục. Dòng thác này được gắn với câu chuyện tình lãng mạn nên được gọi là thác Tình Yêu. Dòng suối của thác có tên là suối Vàng

Located on the Hoang Lien Range, in the center of Sa Pa Town, Ham Rong Peak with an altitude of 1,450-1,850m above sea level is a layer of marble belonging to the Da Dinh Formation. The name Ham Rong is originated from the fact that at the top, there is a high cliff that resembles a dragon's head. The Northeast of Ham Rong Peak is Ta Phin Cave with hundreds of flows and sediment layers. Located in the Northeast of Sa Pa Town is Ngu Chi Son Peak, 2,858m high, with beautiful rocky mountains, steep cliffs and rich vegetation.

The massive Hoang Lien Range is the origin of hundreds of large and small streams and dozens of waterfalls from the cliffs. Thac Bac Waterfall which is a locative landscape in Sa Pa has been featured in poetry and music for a long time. . From a height of over 200m, the water flow roars down, creating white bubbles. The water flow is like a silver dragon slithering, meandering along each cliff, rushing across the immense green background of the mountains and forests, then pouring into the beautiful Muong Hoa Valley, creating a poetic and magical natural picture. It seems that there is still regret so the flow does not stop and continues to form Muong Hoa Stream. Muong Hoa Valley is a place where nearly 200 stone slabs was discovered. On these stones there are many special characters, carrying within them a space of ancient memories, many of which are still mysteries that have not been deciphered to this day.

From Fansipan Peak, a waterfall with a height of about 100m rushes down, creating white bubbles bringing with it the cold air of mountains and forests, passing through the high and steep terrain. This waterfall is associated with a romantic love story so it is called Love Waterfall. Its stream is called Golden Stream, which is very poetic because under the

rất nên thơ bởi dưới lòng suối là những viên đá màu vàng nhạt, khi ánh nắng len lỏi qua các tán lá xanh của núi rừng chiếu xuống lòng suối gặp đá và nước sẽ phản chiếu cho màu vàng huyền ảo, tương phản đẹp mắt đến lạ kỳ. Trong lòng dãy Hoàng Liên còn có một dòng thác thơ mộng với tên gọi Cát Cát hay Tiên Sa. Thác Tiên Sa và dòng suối Tiên đã làm nên một bản Cát Cát đẹp đến mê hồn, trở thành điểm đến hấp dẫn của du khách muôn phương.

Thung lũng Ngòi Đum và thung lũng Mường Hoa như hai dải lụa quấn quanh Sa Pa không chỉ tạo nên vẻ đẹp quyến rũ cho Sa Pa mà còn là nơi có hệ thống di sản ruộng bậc thang nước danh.

Đá tạo nên liên khúc của thác và suối trong tiếng gió rừng, tiếng chim ca ríu rít. Sự đa dạng của các loại đá gồm đá hoa, đá phiến, đá biến chất, đá trầm tích... đã làm cho vùng núi non Hoàng Liên trở nên sinh động với những lớp thảm thực vật xen kẽ những đỉnh núi sắc nhọn tạo nên một khung cảnh vừa thơ mộng vừa kỳ vĩ, vừa dữ dội vừa dịu êm. Nếu dãy Phan Xi Păng được ví như chàng tráng sĩ thì hệ sinh thái Hoàng Liên chẳng khác gì nàng thiếu nữ đang độ xuân thì. Có phải vì thế mà Sa Pa luôn tràn đầy sức sống và tươi mới.

stream bed there are pale yellow stones. When the sunlight filters through the green foliage of the mountains and forests, shining on the stream bed, meeting the stones and water, it will reflect the magical yellow and strangely beautiful contrast. In the heart of the Hoang Lien Range, there is also a poetic waterfall which is called as Cat Cat or Tien Sa. Tien Sa Waterfall and Tien Stream have created an enchantingly beautiful Cat Cat Village, becoming an attractive destination for tourists everywhere.

Ngòi Dum Valley and Muong Hoa Valley are like two silk strips wrapping around Sa Pa, not only creating a charming beauty for Sa Pa but also home to a famous terraced rice heritage system.

The stones create a medley of waterfalls and streams amidst the sounds of forest winds and chirping birds. The diversity of stones including marble, slate, metamorphic rock, sedimentary rock... has made the Hoang Lien range come alive with layers of vegetation alternating with sharp peaks sculpting a unique landscape which is both poetic and majestic, both fierce and gentle. If the Fansipan Mountain Range is likened to a strong man, then the Hoang Lien ecosystem is truly a teenage girl. Is that why Sa Pa is always full of vitality and freshness?

Toàn cảnh Sa Pa nhìn từ núi Hàm Rồng
Panoramic view of Sa Pa from Ham Rong Mountain

Đá cổ bên thung lũng Mường Hoa
Ancient rocks in Muong Hoa Valley

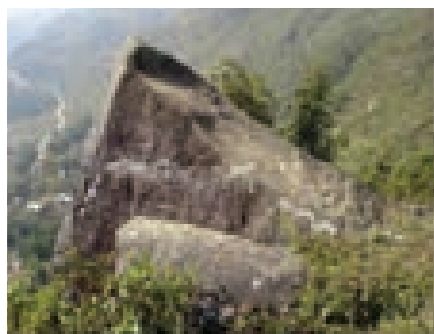
Phiến đá cổ
Ancient stone slab

Bãi đá cổ
Ancient rock field

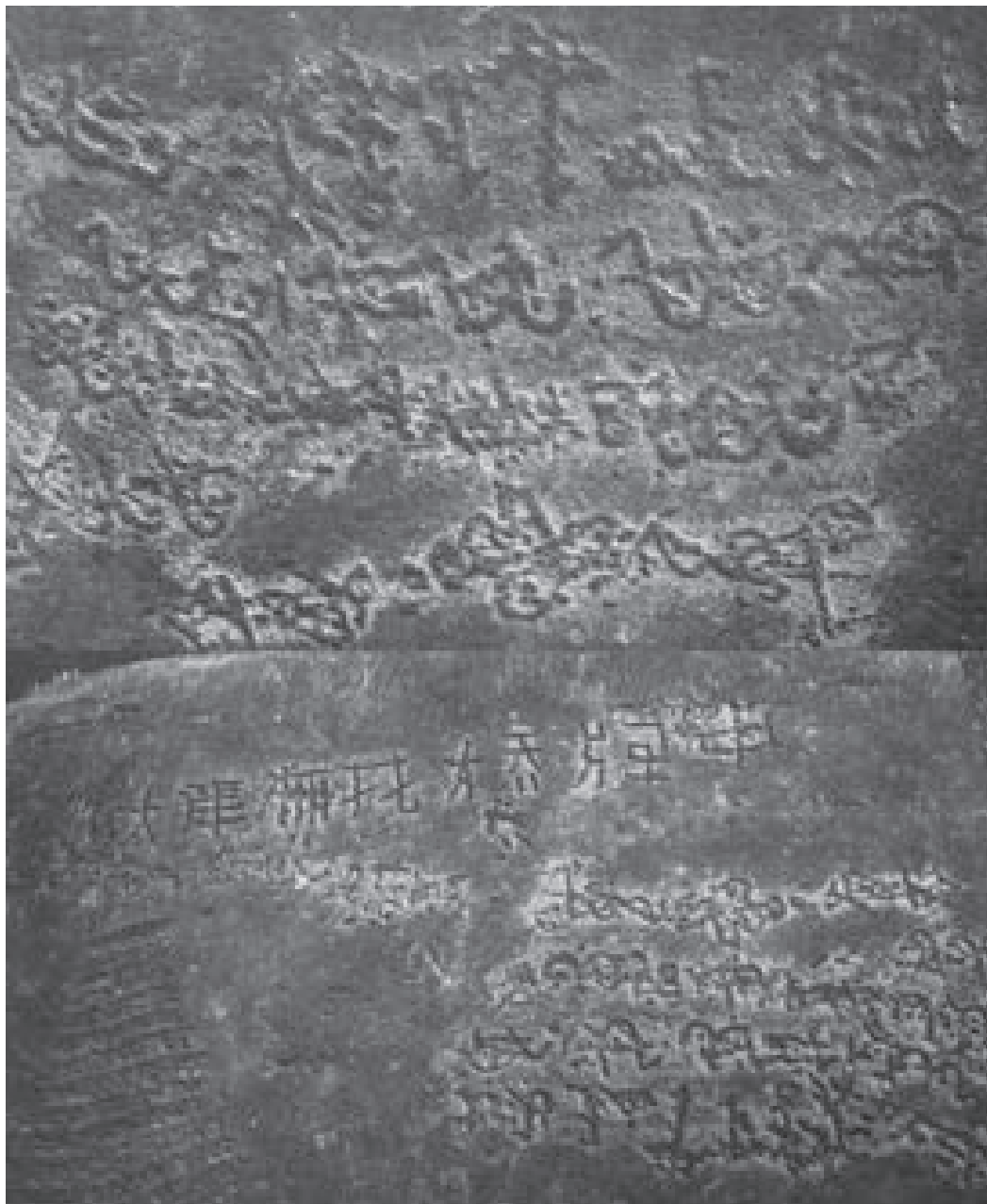

Lời nhắn gửi từ quá khứ
Message from the past

Giao hòa
Reconciliation

Văn tự đá cổ
Ancient stone inscriptions

Đá và mây
Rocks and clouds

Sương và đá
Mist and rocks

Thác Cát Cát
Cat Cat Waterfall

Đỉnh Phan Xi Păng
Fansipan Peak

Ngút ngàn Hoàng Liên
Boundless Hoang Lien

Thảm động, thực vật trong Vườn quốc gia Hoàng Liên
Flora and fauna in Hoang Lien National Park

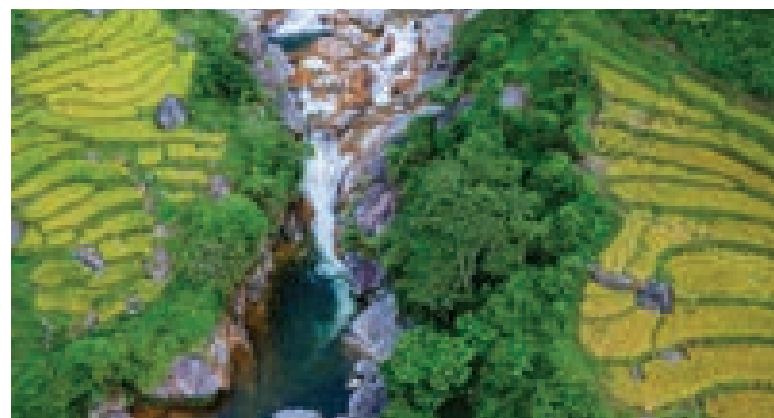
Đỉnh núi Ngũ Chỉ Sơn hùng vĩ trong mây
Majestic Ngu Chi Son Mountain Peak in the clouds

Bình minh trên đỉnh Ngũ Chỉ Sơn
Dawn on Ngu Chi Son Peak

Suối vàng Cát Cát
Cat Cat Golden Stream

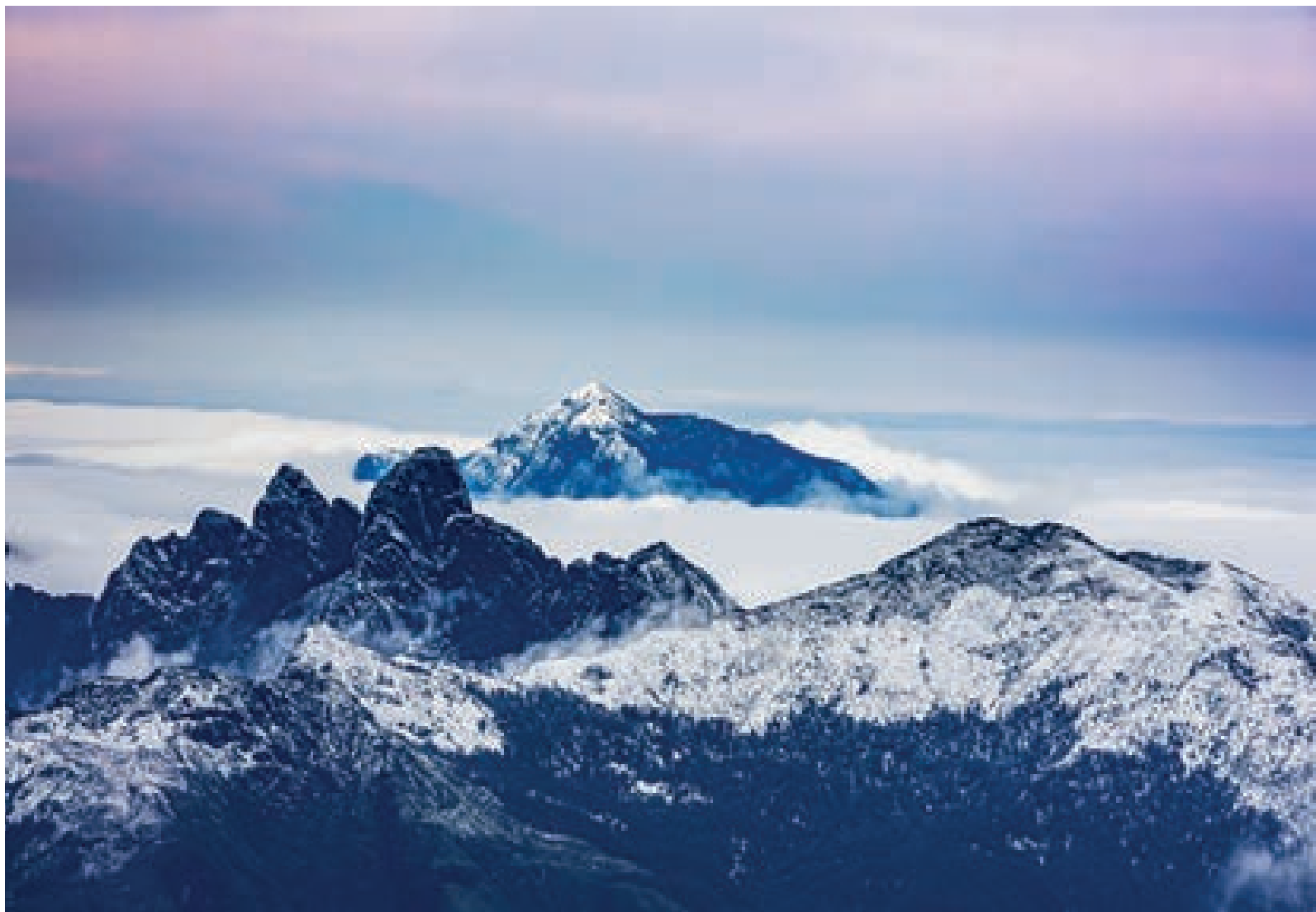
Suối Nậm Cang
Nam Cang Stream

Thung lũng Hầu Chư Ngài, Sa Pa
Hau Chu Ngai Valley, Sa Pa

Bình minh Sâu Chua
Sunrise in Sau Chua

Tuyết rơi trên đỉnh Phan Xi Păng
Snow falls on Fansipan Peak

Bên dãy Hoàng Liên
On the side of Hoang Lien Mountain Range

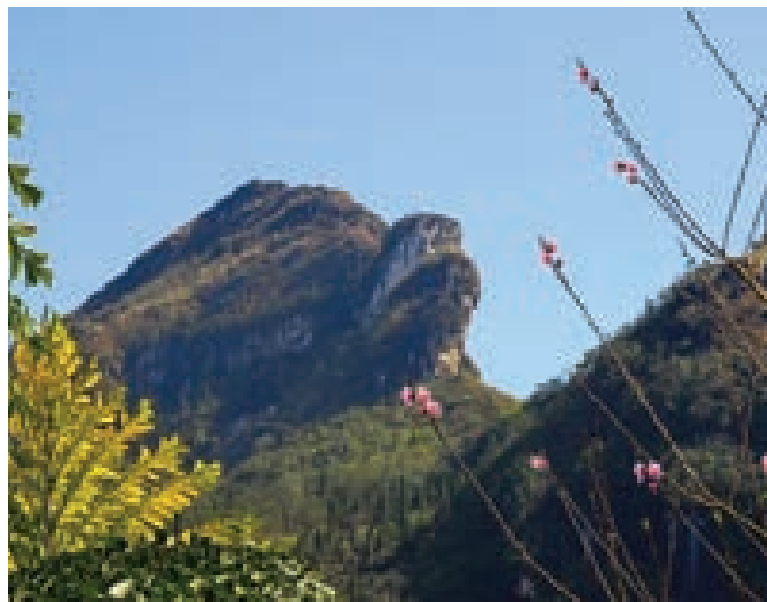
Cánh đồng tuyết
Snow field

Mưu sinh trên tuyết
Making a living on snow

Đá tuyết
Snow rocks

Đá trên núi Hàm Rồng
Rocks on Ham Rong Mountain

Vườn quốc gia Hoàng Liên
Hoang Lien National Park

Ngũ Chỉ Sơn hùng vĩ
Majestic Ngu Chi Son Mountain

Bồng bênh sương mây
Floating mist and clouds

SA PA - TRONG SƯƠNG VÀ TRÊN ĐÁ

SA PA IN THE MIST AND ON THE STONES

Sương mù ở núi cao màu trắng sữa dày đặc, mênh mông, bí ẩn. Đó là khí núi tan ra rồi tụ lại chứ không phải chỉ là hơi nước. Những giọt sương hấp thụ tinh túy của đất, trời rồi trở lại ấp ủ những mầm cây, loại quả... nên rau, quả ở đây cũng trở nên ngon hơn, những bông hoa lặng lẽ bật sắc thắm. Sương không chỉ giúp cho cây cối được tươi xanh lâu hơn, giúp cho con người trở nên tươi mới, thánh thiện hơn.

Những người con lớn lên trong sương mang trong mình sự giản đơn, chân thực. Cái ảo mờ của màn sương khiến người ta khó có thể nhìn thấu rõ mọi thứ xung quanh mà chỉ có thể nhìn thật thấu bản thân mình, hiểu mình, và biết về núi, về rừng. Hòa mình vào biển sương ấy từng chút, từng chút khiến từng hạt sương thấm vào trong từng thớ thịt làn da khiến họ như được trở nên hồi sinh và mạnh mẽ hơn. Những người con miền sương mây ấy, biết rằng chỉ có nắng gắt đổ xuống hay mưa rào tuôn ra mới phá bỏ được lớp sương giăng ảo mờ ấy và cũng như cuộc đời của họ, để xuyên qua màn sương ấy, bước chân của họ phải thật mạnh, thật vững, đôi mắt phải thật tinh anh và trái tim thì thật ấm. Và rồi họ cứ lặng lẽ với mơ sinh, lặng lẽ dệt tình yêu với quê hương, đất nước bằng hoa thơm, trái ngọt, bằng di sản văn hóa ngàn đời.

Đá từ bao đời nay đã trở thành một phần không thể thiếu trong đời sống của người Sa Pa. Đá giữ nước cho

The mist in the high mountains is thick and milky white, vast and mysterious. It is mountain air that melts and then gathers, not just water vapor. The mist drops absorb the essence of the earth and sky and then return to cherish the sprouts and fruits... so the vegetables and fruits here also become more delicious, the flowers quietly turn bright. Mist not only helps plants stay green longer, it also helps people become fresh and holier.

The children who grew up in the mist carry within themselves simplicity and authenticity. The blur of the mist makes it difficult for people to clearly see everything around them, but can only truly see themselves, understand themselves, and know about the mountains and forests. Immersing themselves in such mist little by little makes each mist drop seep into every fiber of their skin, making them feel revived and stronger. The people of that mist and cloudy region know that only the harsh sunlight or pouring rain can remove that layer of mist and just like their lives, to penetrate that mist; and their footsteps must be very strong, very steady; their eyes must be very clear and heart very warm. And then they quietly make a living, quietly weaving their love for their homeland and country with fragrant flowers, sweet fruits, and thousands of years of cultural heritage.

Stones have become an indispensable part of the Sa Pa people's life for many generations. Stones retain

những chân ruộng bậc thang. Đá làm nên những vạt lúa, nương ngô trải dài trên sườn núi đá rộng mênh mông như những cánh cung xếp chồng lên nhau. Người Sa Pa cứ thẳng bước đi trên những cung ruộng ấy để sống êm đềm như dòng suối nhỏ chảy qua năm tháng.

Người Mông quan niệm, đàn ông trưởng thành phải biết cày nương, thổi khèn, xếp hàng rào đá. Hàng rào đá là cái hồn của ngôi nhà trình tường của họ, vun đắp cho các thế hệ người Mông lớn lên, làm dày lên lớp di sản văn hóa. Đá làm cối giã gạo, đá dùng để kê chân cột nhà... Theo phong tục của người Mông, khi chuyển nhà nhất định phải mang theo 3 thứ: cái váy của phụ nữ, túi đựng hạt lanh và cái cối đá. Người Mông dùng đá để là vải lanh. Đá trong lòng đất, đá đệm từng bước chân, đá đứng sừng sững, đá chạm đến trời. Đá là một vật thiêng trong nhà, là công cụ giúp người Mông sinh tồn. Đá ở đây còn được dùng để làm nên những công trình trở thành biểu tượng của Sa Pa như nhà thờ đá, tu viện Tả Phìn....

Đá đã trở nên thiết thân với người dân ở đây như thế. Đá còn lưu giữ cả tiếng hát, lời ca của những người con trên núi. Đá tĩnh lặng, ấp ủ những cuộc đời trên đá, cho phong lan, đỗ quyên rực rỡ neo mình; cho lúa, ngô vàng ươm, cho tiếng khèn rộn ràng, tiếng đàn môi réo rắt.

Đá lẻ loi, đơn độc, tĩnh lặng nhưng đá là sự sống, đá thành xứ sở và đá nuôi dưỡng những tâm hồn.

water for the terraced fields. Stone creates rice fields and corn fields stretching across the vast rocky mountain slopes like stacked arcs. Sa Pa people keep walking straight on those fields to live peacefully like a small stream flowing through the years.

The Mong people have a point of view that an adult man must know how to plow fields, play the flute, and build stone fences. Stone fences are the soul of every their Cob houses, built for generations of the Mong to grow up, thickening the layer of cultural heritage. Stones are used for making mortars to pound rice, supporting house pillars... According to the Mong's customs, when moving house, three things must be brought with: a woman's dress, a bag of flax seeds, and a stone mortar. The Mong use stone to iron linen. Stones in the ground, stones cushioning each footstep, stones standing tall, stones touching the sky. Stone is a sacred object in the house, a tool to help the Mong survive. Stone here is also used for making the construction works which have become symbols of Sa Pa such as the Sa Pa Stone Church, Ta Phin Monastery...

Stone has become so close to the people here. The stone also preserves the singing and lyrics on the mountain. The stone is quiet, cherishing the lives, anchored by brilliant orchids and rhododendrons; for golden rice and corn, for the bustling sound of the flute and the melodious sound of the lute.

Stone is single, lonely, still, but stone is the life, the country, and nourishes souls.

Cuộc sống trong sương và trên đá
Life in the mist and on the rocks

Bản làng yên bình
Peaceful village

Thiếu nữ Mông
A Mong girl

Thiếu nữ Dao Đỏ
A Dao Do girl

Thiếu nữ Tày
Tay girls

Cụ già người Tày
An old Tay woman

Cụ già người Xá Phó
An old Xa Pho woman

Đôi bạn
Couple of friends

Nắng sớm trên nương
Morning sunlight on the fields

Nhà bên ruộng bậc thang
House next to terraced fields

Ruộng bậc thang Lao Chải
Lao Chai terraced fields

Mùa nước đổ
Flood season

Chiều Nậm Cang
Afternoon in Nam Cang

Vụ mới
New crop

Cấy lúa
Rice cultivation

Sa Pa mùa vàng
Golden rice season in Sa Pa

Ruộng bậc thang Trung Chải
Trung Chai terraced fields

Mùa cốm
Green sticky rice season

Được mùa
Good harvest

Bội thu
Bumper

Phơi lúa
Rice drying

Chiều về bản
Returning to the village in the afternoon

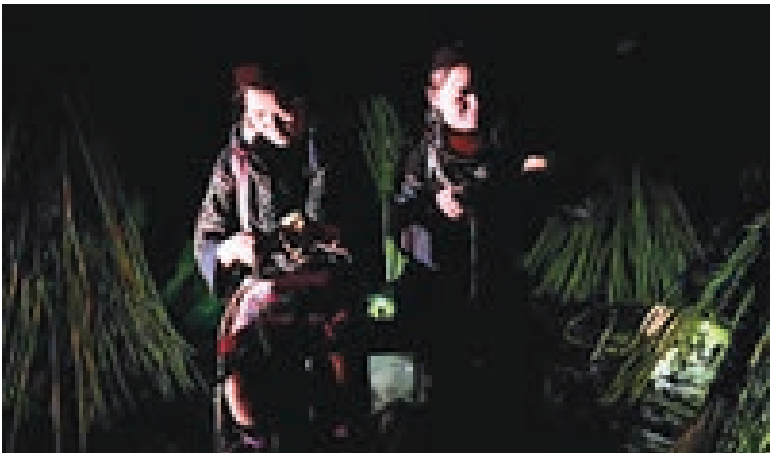

Sương sớm đồi chè Ô Long
Morning mist on O Long tea hill

Hái chè
Picking tea

Xe lanh và thêu hoa văn
Spinning and embroidering patterns

Bạn thêu
Embroidery friends

Thổ cẩm của người Dao Đỏ
Brocade of the Dao Do

Lễ cúng rừng của người Mông
Forest Worship Ceremony of the Mong

Nhịp sống vùng cao
Highland lifestyle

Bên suối Cát Cát
Next to Cat Cat Stream

Qua suối
Crossing the stream

Địu hoa về bản
Carrying flowers to the village

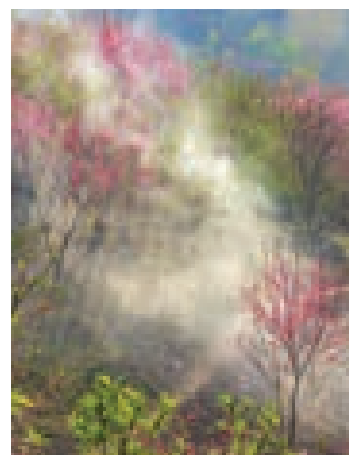
Sắc xuân
Spring colors

Vũ điệu mùa xuân
Spring Dance

Sắc màu trên bản người Dao Đỏ
Colors on the Dao Do's village

Những sắc hoa Sa Pa
Colorful flowers in Sa Pa

Đám cưới người Dao Đỏ
The Dao Do's wedding

Đám cưới của người Giáy
The Giay's wedding

Lễ cấp sắc của người Dao Đỏ
Ceremony of the Dao Do

Múa khăn của người Xá Phó
Dancing with scarf of the Xa Pho

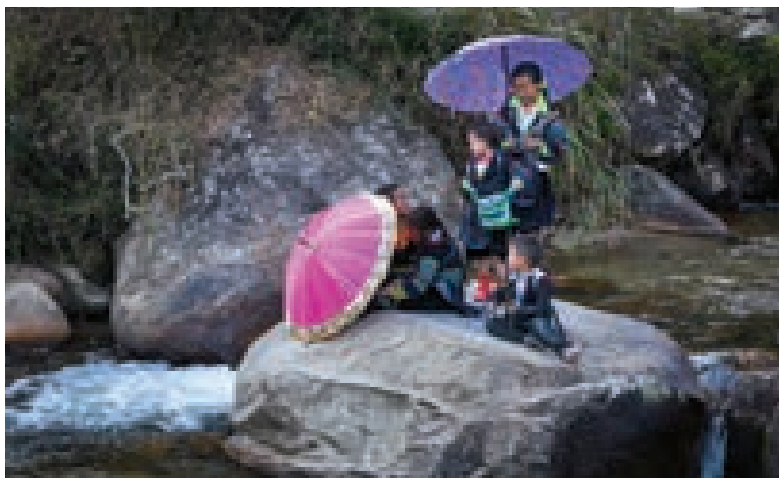
Lễ hội Roóng Pọc của người Giáy (xã Tả Van)
Roong Poo Festival of the Giay (Ta Van Commune)

Hội xuân
Spring Festival

Thi bắn nỏ
Crossbow shooting competition

Hội mùa xuân
The Spring Festival

Gọi mùa xuân về
Calling spring back

Trò chơi trong ngày hội xuân
Games during the Spring Festival

Hồ Sáo Mỹ Tỷ
Seo My Ty Lake

Bình minh Sa Pa
Dawn in Sa Pa

Hồ Xuân Viên một sớm mùa xuân
Xuan Vien Lake in a spring morning

Hồ Thác Bạc
Thac Bac Lake

Tu viện Tả Phìn
Ta Phin Monastery

Nhà thờ đá Sa Pa
Sa Pa Stone Church

Sa Pa trong mây
Sa Pa in the clouds

Nắng sớm Sa Pa
Sunshine in Sa Pa

BẢN TÌNH CA CỦA SƯƠNG VÀ ĐÁ

THE LOVE SONG OF MIST AND STONES

Sương giăng đầy, bông bế nhau chạy mãi giữa ngút ngàn núi đá xám, những ngôi nhà, vườn cây, ngọn cỏ... Đá sắc nhọn, vững chãi ẩn hiện trong màn sương. Sương giăng phủ lên đá để rồi tan vào trong đá.

Không gian của đá và nước vừa phóng khoáng vừa trữ tình, khi thì róc rách, dịu dàng, lách qua những tảng đá chìm nổi; lúc âm âm, tung bọt trắng xóa rồi hối hả đổ xuống vách đá.Ồn ào và lặng lẽ, dữ dội và dịu êm như những người con của núi vừa tự do, phiêu lưu vừa cẩn mẫn, nhẫn nại.

Sương mềm mại nhưng cũng đầy sức mạnh. Sương là nước, là khởi nguồn của sự sống. Từ trong những vách đá dựng đứng, từng dòng nước được sinh ra. Đá tạo nên liên khúc của thác và suối trong tiếng gió rừng, tiếng chim ca ríu rít. Sương mong manh, nhỏ bé nhưng triệu triệu giọt sương có thể tạo thành con suối. Sương và đá hòa cùng nhau làm nên dòng chảy lớn ra tới biển khơi. Cả đá và sương đều là khởi nguồn của mạch sống và gắn liền sự sống của cư dân Sa Pa.

Đá biểu tượng cho sự bắt đầu, sự kiên cường. Sương biểu tượng cho sự tinh khôi, sự hồi sinh. Sự gắn kết giữa sương và đá như tạo nên sự hòa hợp, sinh sôi, nảy nở. Trên núi đá chênh vênh, người Mông, người Dao, người

The mist spread thickly, carrying each other and running forever between the vast mountains of gray rocks, houses, gardens, blades of grass... Sharp and sturdy stones are hidden in the mist. The mist covers the stones and then melts into the stones.

The space of stone and water is generous and lyrical, sometimes gurgling and gentle, weaving through floating stones; sometimes roaring, creating white foam and rushing down the cliff. Noisy and quiet, fierce and gentle, just like the children of the mountain, both free, adventurous, diligent and patient.

The mist is soft but also full of strength. Mist is water, the source of life. From the steep cliffs, streams of water are born. The stone creates a medley of waterfalls and streams amidst the sounds of forest winds and chirping birds. Mist is fragile and small, but millions of mistdrops can form a stream. Mist and stone mix together to form a large flow out to the ocean. Both stone and mist are the source of life and are linked to the Sa Pa residents .

Stone symbolizes the beginning, and resilience. Mist symbolizes the purity and revival. The connection between mist and stone seems to create harmony, growth and proliferation. On unsteady stone mountains,

Xá Phó, người Giáy, người Tày... chắt chiu lấy khí núi, hồn sương để sinh tồn, để phát triển như cây sa mu thẳng tắp vươn lên trời cao. Những hạt lúa, hạt ngô đều được "vắt" ra từ đá, từ sương mà thành. Khi ở đâu đó, mặt trời còn đang đùa giỡn trên những tán lá xanh thì ở đây - những dãy núi đá cao sắc nhọn dường như nuốt gọn lấy mặt trời. Nơi đây, đá là một phần của sự sống, viết lên những cuộc đời trên đá như cách mà nhà thơ Trung Trung Đình từng nói: "Em và đá trong ta thành xứ sở / Đá và em nuôi lớn trái tim này".

Sự sống cứ nối tiếp như hành trình của những giọt sương. Sương mang trong mình vẻ đẹp của sự hữu hạn trong cái vô hạn của thời gian. Sự neo đậu của những giọt sương để nhắc nhở với mỗi chúng ta rằng ai cũng có những bản thể riêng, chúng ta đều là những cá nhân khác biệt và đều có những vẻ đẹp riêng của mình. Từ trong sương, con người như tìm về với chính mình, thấy được chính mình, yêu thương bản thân mình nhiều hơn và thêm yêu cuộc sống nhiệm mầu.

Trong màn sương mờ ảo, giá lạnh, vạn vật đều bị khuất lấp. Đây là lúc mọi thứ không thể nhìn thấy bằng mắt thường mà phải cảm nhận bằng cả trái tim, bằng tình thương yêu và lòng trắc ẩn. Đây cũng là lúc mọi người xích lại gần nhau hơn bên bếp lửa hồng hay trong sự ấm áp của tình thân. Trong sự ảo huyền, trầm mặc của Sa Pa, con người tìm thấy nhau bằng cái cảm, bằng trái tim. Có lẽ vì thế mà Sa Pa trở thành xứ sở của tình yêu - là tình yêu với con người, với cuộc sống, với quê hương, xứ sở.

Tiếng sáo, tiếng khèn, tiếng đàn môi của các chàng trai, cô gái vang lên tha thiết giữa sương giăng, mây trôi, giữa rừng sương núi đá cùng viết nên những bản tình ca của sương và đá.

the Mong, the Dao, the Xa Pho, the Giay, the Tay ... breathe the air, filter the mountain mist to survive, to reproduce like straight Cunninghamia reaching up to the sky. The grains of rice and corn are all "chopped" from stones and mist. While somewhere, the sun is still playing on the green foliage, here - the high and sharp stone mountains seem to swallow the sun. Here, stone is a part of life, writing lives on stone like the poet Trung Trung Dinh once said: "You and the stone in me become the country / The stone and you grow this heart."

Life continues like the journey of mist drops. Mist carries within itself the beauty of finiteness in the infinity of time. The anchoring of mist drops reminds each of us that everyone has their own selves, we are all different individuals and we all have our own beauty. From the mist, people seem to find themselves, see themselves, love themselves more and love magical life more.

In the mist and cold, everything is hidden. This is the time when everything cannot be seen with the naked eye but felt with the whole heart, love and compassion. This is also the time when people come closer together by the fire or in the warmth of friendship. In the mystery and silence of Sa Pa, people find each other with their feelings and with their hearts. Perhaps it is why Sa Pa becomes the land of love - it is love for people, for life, for homeland, for the country.

The sounds of flutes, pan-pipe and musical instruments of boys and girls resounded earnestly amid the spreading mist, drifting clouds, among the towering mountains and stones, writing love songs of mist and stones.

Sa Pa về đêm
Sa Pa at night

Sương và đá
Mist and rocks

Hoa băng
Ice flowers

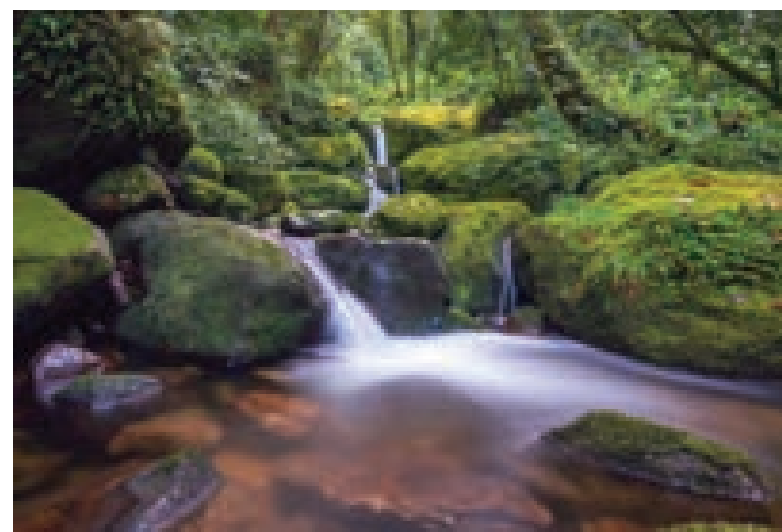
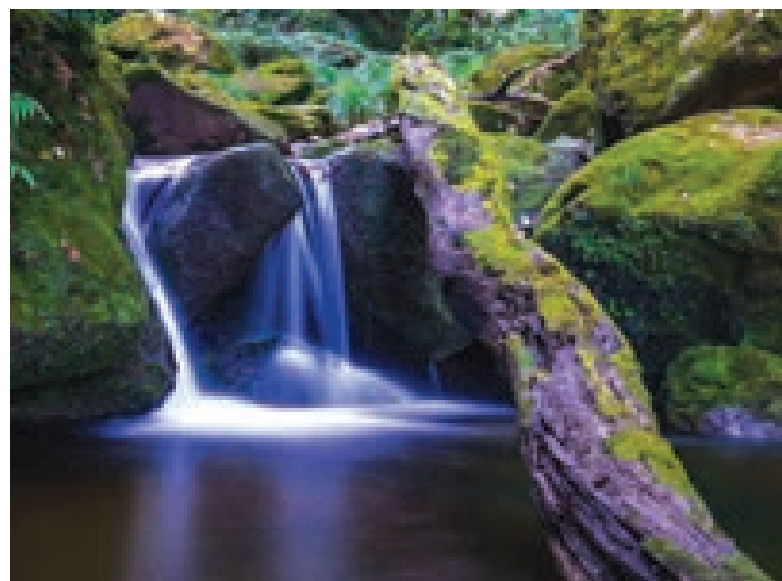
Hoa hồng trong băng tuyết
Roses in snow and ice

Sắc màu
Colors

Xuân về
Spring is coming

Bên suối
By the stream

Điệu khèn trên bản
Pan-pipe melody in the village

Tình ca trên đá
Singing love songs on rocks

Tiếng sáo gọi thời gian
The flute sound calls time

Múa khèn Mông
Dancing with the Mong pan-pipe

Gọi bạn
Calling friend

Tiếng khèn trên đỉnh Hoàng Liên
The sound of pan-pipe on Hoang Lien Peak

Lễ hội mùa xuân
Spring Festival

Sáo mũi của người Xá Phó
By-blown-nose flute of the Xa Pho

Sắc chàm
Indigo color

Dệt vải
Weaving

Vẽ sáp ong
Beeswax drawing

Là vải bằng đá
Using stone to iron fabric

Phơi vải
Fabric drying

Những người con của núi
Children of the mountain

Mầm non
Seeds

Hát tiếp bài ca quê hương
Continuing the homeland songs

Nhịp điệu ngày mới
Rhythm of the new day

Sông mây
River of clouds

Trời đất giao hòa
Harmony of Heaven and Earth

VIẾT TIẾP HUYỀN THOẠI SƯƠNG - ĐÁ

CONTINUING THE MIST-STONE LEGEND

Sa Pa huyền ảo, mơ mộng trong màn sương trắng giăng. Khi mặt trời lên, sương tan, sẽ thấy một Sa Pa hùng vĩ với núi đá, hang sâu, thác đổ, suối reo và cây rừng. Cảnh sắc Sa Pa lặng lẽ và ồn ào, dữ dội và dịu êm, hùng vĩ và thơ mộng, trầm lắng và tươi mới.

Đá gói thiên nhiên, lắng nghe tiếng đời vọng lại. Đá đã sống, chất chứa trong mình, chứng kiến những đổi thay của vùng đất, con người, lắng nghe những câu chuyện của bao đời, bao người. Cùng với dòng suối chảy ra từ vách đá, dòng chảy của di sản văn hóa vẫn âm thầm thấm đẫm trong lòng những khối đá khổng lồ để tạo nên những điều riêng có ở Sa Pa.

Dẫu có bao điều đổi thay, nhưng khi màn sương buông xuống thì Sa Pa lại trở về là Sa Pa - thành phố trong sương, huyền ảo và mê hoặc lòng người. Từng lớp sương giăng như gắn kết quá khứ, hiện tại và tương lai. Những chương mới trong lịch sử của vùng đất này đang được bắt đầu. Mà ở đó, chừng nào những người con của núi còn tự hào về lịch sử và văn hóa của dân tộc mình, chừng nào họ còn ăn những món ăn của dân tộc mình, mặc những bộ quần áo của dân tộc thì chừng đó văn hóa và bản sắc tộc người vẫn còn sinh sôi nảy nở và không ngừng phát triển như những giọt sương không

Sa Pa is magical and dreamy in the white mist. When the sun rises and the mist clears, we will see a majestic Sa Pa of stone mountains, deep caves, waterfalls, roaring streams and forests. The Sa Pa scenery is quiet and noisy, fierce and gentle, majestic and poetic, serene and fresh.

Stone wrapped in nature, listen to the echo of life. Stone has lived, contained within itself, witnessed changes in the land and people, listened to the stories of many generations and people. Along with the stream flowing from the cliff, the flow of cultural heritage still deeply absorbed silently inside the giant stones to create unique things in Sa Pa.

No matter how much has changed, as soon as the mist falls, Sa Pa returns to being Sa Pa - a city in the mist, magical and enchanting. Each layer of mist seems to connect the past, present and future. New chapters in the history of this land are beginning. And there, as long as the people of the mountain are still proud of their people's history and culture, as long as they still eat their people's food and wear their people's clothes, that will be their culture. Ethnic culture and identity are still proliferating and constantly developing like mist drops that do not disappear but are only transformed into different forms to constantly be reborn.

mất đi mà chỉ là đang hóa thân vào những dạng thức khác nhau để không ngừng tái sinh.

Viết tiếp huyền thoại trên vùng đất sương và đá, các thế hệ người Mông, Dao, Tày, Xá Phó, Giáy... ở Sa Pa đã đưa những sản phẩm thủ công truyền thống của cộng đồng mình tới đông đảo các cộng đồng khác, biến những tri thức dân gian của tộc người mình thành những sản phẩm hữu ích cho xã hội; lưu giữ, truyền bá những giá trị văn hóa của tộc người cho các thế hệ để mạch nguồn văn hóa được lưu truyền, lan tỏa.

Từ một trạm nghỉ dưỡng đến khu du lịch quốc gia mang tầm quốc tế, hành trình 120 năm đã đưa Sa Pa - một nơi dưỡng thương cho binh lính, nơi nghỉ dưỡng của giới thượng lưu thời Pháp thuộc trở thành điểm du lịch nổi tiếng được nhiều du khách trong nước và nước ngoài yêu thích. Đỉnh Phan Xi Păng từ chỗ chỉ có dành cho những người con của núi, những vận động viên leo núi hay những người đam mê chinh phục đỉnh cao, thì nay tất cả mọi người đều có thể đặt chân đến nóc nhà Đông Dương. Đứng trên đỉnh Phan Xi Păng, qua biển mây trắng mà như thấy Biển Đông đang thật gần. Giữa sự giao hòa của đất - trời, mây - gió, núi - biển như đang nghe thấy âm vang hồn thiêng sông núi, thấy quý giá từng tấc đất của quê hương, Tổ quốc. Trong tim ngân nga khúc ca về tình yêu xứ sở.

Sa Pa hôm nay luôn chào đón những du khách yêu mến, mê đắm vẻ đẹp ở Sa Pa; những họa sĩ, nhiếp ảnh gia, nhà văn, nhà thơ đam mê sáng tạo; những người muốn chiến thắng chính mình trên hành trình chinh phục đỉnh Phan Xi Păng; và những người mang trong mình lòng trắc ẩn về những cuộc đời trong sương và đá... từ mọi miền đến Sa Pa để cùng viết nên bản tình ca mới về huyền thoại sương và đá.

Continuing to write the legends in the land of mist and stones, the Mong, Dao, Tay, Xa Pho, Giay... generations in Sa Pa have brought their community's traditional handicraft products to many other communities, turning the folk knowledge of their ethnic groups into useful products for society; spreading the traditional cultural values of the ethnic groups to generations so that the cultural source is preserved, passed by tradition and spread.

From a resort station to the national tourist area of international stature, a 120-year journey has brought Sa Pa - a convalescence place for soldiers and a resort for the elite during the French colonial period - to become a famous tourist destination loved by many domestic and foreign tourists. From being only available to people of the mountains, mountain climbers or those who are passionate about conquering the peak, everyone can now set foot on the roof of Indochina, Fansipan peak. Standing on the Fansipan Peak, across the sea of white clouds, it seems like that the East Sea is very close. In the harmony of earth - sky, clouds - wind, mountains - sea, it is as if we can hear the echoes of the sacred souls of rivers and mountains, and feel precious every inch of our homeland, our Fatherland. In our heart, a song about love for our country is sung.

Sa Pa today always welcomes tourists who love and admire its beauty; painters, photographers, writers, and poets who are passionate about creativity; those who want to win themselves on the journey to conquer the Fansipan peak; and those who carry compassion for the lives in the mist and stones... from all over to Sa Pa to continue the writing of a new love song about the legend of the mist and stones.

Mây và núi
Cloud and mountain

Những bức họa trong sương và mây
Paintings in mist and clouds

Sương sớm
Early mist

Thấp thoáng
Looming clouds

Huyền ảo
Fanciful scene

Linh thiêng
Sacred scene

Bình minh trên đỉnh Phan Xi Păng
Dawn on Fansipan Peak

Hoàng hôn trên đỉnh Phan Xi Păng
Sunset on Fansipan Mountain

Cây cầu cao nhất ở Sa Pa, Việt Nam
The highest bridge in Sa Pa, Vietnam

Hạnh phúc
Happiness

Mùa vàng ở Ý Linh Hồ
Golden rice season in Y Linh Ho

Mùa vụ mới
New farming season

Truyền nghề thêu
Transmitting embroidery craft

Mạch nguồn di sản
Heritage source

Mùa đông ở bản người Dao
Winter in the Dao's village

Nụ cười ấm áp
Warm smile

Trong veo
Purity

Thiên nhiên khoe sắc
Nature blooms

Phong lan Sa Pa
Sa Pa orchid branches

Khám phá núi rừng, bản làng Sa Pa
Exploring the mountains, forests and villages in Sa Pa

Chinh phục đỉnh Phan Xi Păng
Conquering Fansipan Peak

Cây đỗ quyên cổ thụ
Ancient Azalea tree

Chinh phục đỉnh Hoàng Liên
Conquering Hoang Lien Mountain

Du khách trải nghiệm tuyết rơi trên đỉnh Phan Xi Păng
Tourists experience snowfall on Fansipan Peak

Du khách thăm nhà thờ đá Sa Pa
Tourists visit Sa Pa Stone Church

Du khách trải nghiệm sản phẩm du lịch cộng đồng
Tourists experience community-based tourism

Làm cốm
Making green sticky rice

Du khách chiêm ngưỡng nghề vẽ tranh thờ của người Dao Đỏ
Tourists admire the worship painting profession of the Dao Do

Viết tiếp bản tình ca trong sương và trên đá
Continuing the love song in the mist and on the stone

LỜI KẾT

EPILOGUE

Sương và đá làm nên cái "lặng lẽ" của Sa Pa, làm nên sự bí ẩn của một vùng đất nơi có "nóc nhà Đông Dương". Giữa sự phát triển sôi động của một khu du lịch quốc gia, đá vẫn trầm mặc và sương vẫn buông mình đủ để nhận ra những nét riêng có, độc đáo của Sa Pa.

Sự vĩnh cửu, cứng rắn của đá và sự ngắn ngủi, mềm mỏng của sương như nhắc nhủ ta về sự vô thường của vạn vật, sự vô tận của vũ trụ và thiên nhiên. Đứng trước sự vững chãi của đá và cái mong manh dễ tan biến của sương, con người trở nên khiêm nhường hơn.

Đá và sương dệt nên một xứ sở tình yêu nhiều màu sắc, đến với Sa Pa để thấy tự hào, thấy yêu quê hương xứ sở, yêu những con người hồn hậu, tự nhiên như đá, như sương.

Trên đá, như để thấy sự hùng vĩ của tự nhiên, thấy mạch nguồn của sự sống, thấy cả những tiếng đời từ ngàn năm vẫn đang vang vọng, thấy tiếng gọi tha thiết của thương yêu, thấy những lời nhắn nhủ của cao xanh.

Trong sương, con mắt nhường chỗ cho trái tim, ánh nhìn nhường cho cảm xúc, dẫn dắt ta đến sự tỉnh thức để thêm yêu cuộc sống.

Sương và đá - những hiện tượng địa chất, thủy văn bất lợi với đời sống con người đã trở thành những người bạn đồng hành trong cuộc sống của người dân ở Sa Pa.

Mist and stones create the "quietness" of Sa Pa, the mystery of a land where the "roof of Indochina" is located. Amid the vibrant development of a national tourist area, the stones are still taciturn and the mist still falls enough to recognize the unique features of Sa Pa.

The eternity and hardness of stone, and the shortness and softness of mist remind us of the impermanence of all things, the infinity of the universe and nature. Facing with the steadiness of stones and the fragility of the mist, people become more humble.

Stones and mist weave a colorful land of love. Coming Sa Pa to feel proud, love the homeland, love the people who are soulful and natural like stones and mist.

On the stones, as if we see the majesty of nature, the source of life, the voices of thousands of years of life that are still echoing, the earnest call of love, the messages of the nature.

In the mist, the eyes give way to the heart, the gaze gives way to emotions, leading us to awareness to add love of life.

Mist and stones - geological and hydrological phenomena which are unfavorable to human life have become companions in the lives of Sa Pa residents.

Trên đá hoa đỗ quyên vẫn nở; trong sương, cải ngồng vẫn lên xanh. Con người và thiên nhiên luôn nâng đỡ, nương tựa và yêu thương nhau từ ngàn đời nay. Những người con của miền sương - đá ấy đã và đang vun đắp cho dòng chảy văn hóa được tiếp nối cùng thời gian. Như những dòng suối chảy mãi qua những viên đá, khúc quanh; dòng chảy văn hóa của các tộc người ở Sa Pa âm thầm được gìn giữ và không ngừng tiếp biến để duy trì và phát triển trong các thế hệ trên vùng đất này.

Ở nơi trời cao và núi xanh, trong sự vô tận và vô hình, ta như chạm vào chính mình, tìm về với chính mình. Cuộc hành trình về miền sương - đá sẽ cho ta những cung bậc cảm xúc khác nhau. Nếu bạn là người yêu thiên nhiên, yêu văn hóa các tộc người thiểu số; ưa khám phá hay chỉ đơn giản là muốn tìm một nơi để trở về với bản ngã của mình, để tiếp thêm năng lượng bước đi trên hành trình tiếp theo... thì hãy cứ dặn lòng mình, rằng bạn vẫn đang có một cuộc hò hẹn với sương và đá ở Sa Pa. Sẽ còn rất nhiều điều ẩn giấu sau màn sương phủ và vùng đá xám, cùng tiếng khèn gọi bạn đến với xứ sở tình yêu.

On the stones, the azalea still bloom; in the mist, the kale is still green. Humans and nature have always supported, relied on and loved each other for thousands of years. The children of that mist-rock land have been cultivating the cultural flow that continues over time. Like streams passing forever through stones and bends, the cultural flow of the ethnic groups in Sa Pa silently kept and continuously adapts to maintain and develop for generations on this land.

In the high sky and green mountains, in the endless and invisibility, we feel like touching ourselves, finding ourselves. The journey to the mist and stone region will give us different levels of emotions. If you are a lover of nature and ethnic minority culture; like to explore or simply find a place to return to yourself, to gain more energy to move forward in life... just tell yourself that you are still on a date with mist and stones in Sa Pa. There will be many hidden things behind the mist and gray rocks, with the sound of the pan-pipe calling you to the land of love.

MỤC LỤC

CONTENTS

LỜI NÓI ĐẦU.....	5
<i>PREFACE.....</i>	8
SA PA - THÀNH PHỐ TRONG SƯƠNG.....	11
<i>SA PA - THE MIST CITY</i>	
SA PA - THẢM ĐÁ TÂY BẮC.....	45
<i>SA PA - CARPET OF STONES IN THE NORTHWEST</i>	
SA PA - TRONG SƯƠNG VÀ TRÊN ĐÁ.....	79
<i>SA PA IN THE MIST AND ON THE STONES</i>	
BÀN TÌNH CA CỦA SƯƠNG VÀ ĐÁ.....	135
<i>THE LOVE SONG OF MIST AND STONE</i>	
VIẾT TIẾP HUYỀN THOẠI SƯƠNG-ĐÁ.....	163
<i>CONTINUING THE MIST-STONE LEGEND</i>	
LỜI KẾT.....	197
<i>EPILOGUE</i>	

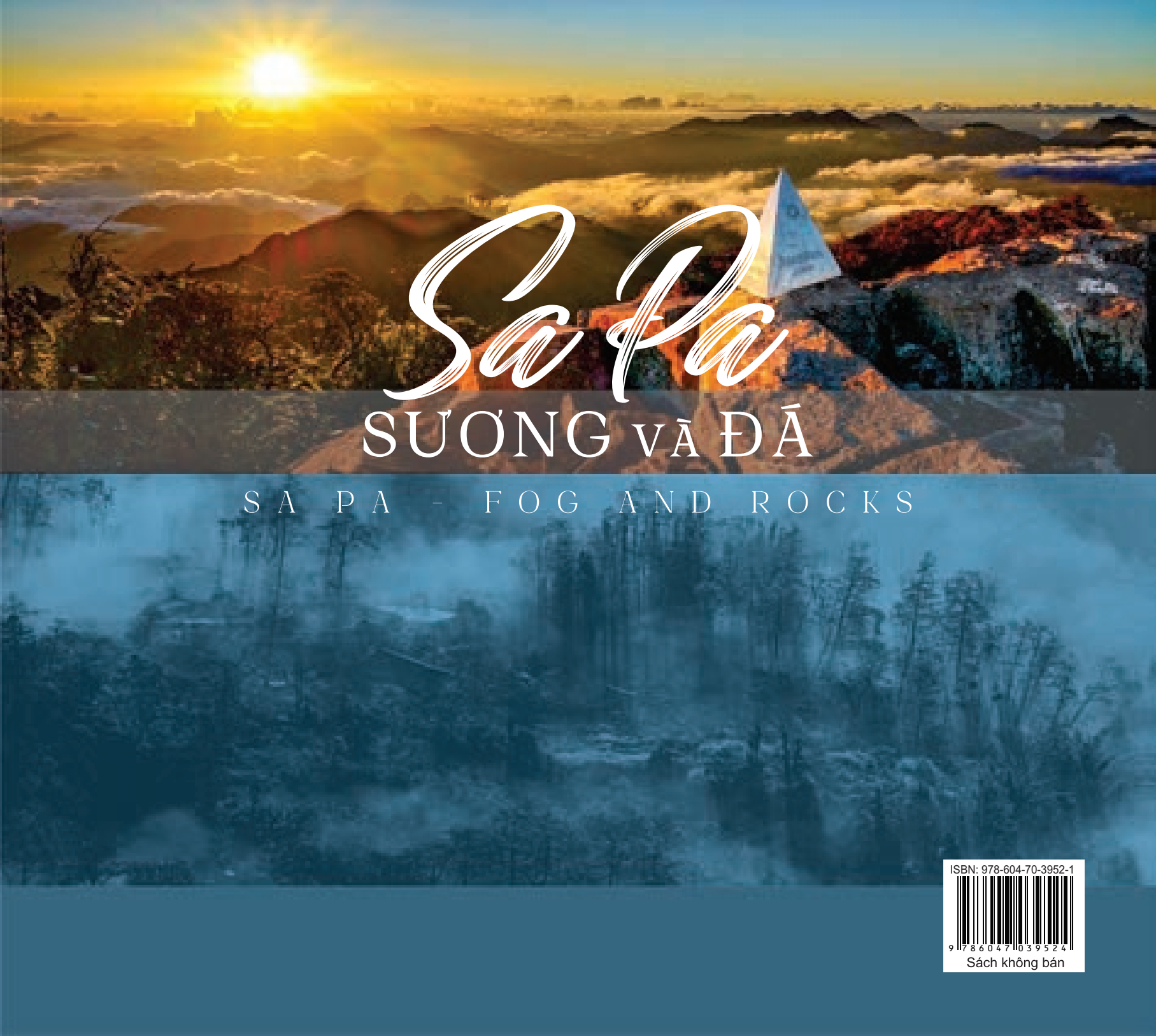
NHÀ XUẤT BẢN VĂN HÓA DÂN TỘC
19 Nguyễn Bình Khiêm, Quận Hai Bà Trưng, Tp. Hà Nội
ĐT: (84-24) 38263070 - (84-24) 39434239 - Fax: (84-24) 39449839
Email: nxbvhdtd@yahoo.com.vn; nxbvvanhoadantoc@yahoo.com.vn
Trung tâm xuất bản Văn hóa, Thông tin và Âm nhạc
Số 61 Lý Thái Tổ, Quận Hoàn Kiếm, Tp. Hà Nội
ĐT: (84-24) 38256286 - 39341782
Chi nhánh: Số 7 Nguyễn Thị Minh Khai - Q1 - Tp. Hồ Chí Minh
ĐT: (84-28) 38222895

Sa Pa
SƯƠNG VÀ ĐÁ
SA PA - FOG AND ROCKS

Chịu trách nhiệm xuất bản
PHÙNG HUY CƯỜNG

Biên tập : Trần Phượng Trinh - Trần Thị Thu Hằng
Thiết kế bìa : Gia Long
Trình bày : Minh Vân
Sửa bản in : Phương Thu

Xác nhận ĐKXB số: 1237-2024/CXBIPH/9-670/VHDT
Quyết định XB số: 51-24/QĐ-XBVHDT
Mã số sách quốc tế - ISBN: 978-604-70-3952-1
Nộp lưu chiểu quý II năm 2024

Sa Pa

SƯƠNG VÀ ĐÁ

S A P A - F O G A N D R O C K S

ISBN: 978-604-70-3952-1

9 786047 103952 4

Sách không bán